

Apžvalga

Nr. 56

1946. X. 5

II metai

BYRNES PAREIŠKIMAS

ATLANTO CHARTA — JAV POLITIKOS PAGRINDAS

Paryžius, X. 4. Per vienus pusryčius vakar JAV užsienio reikalų ministras Byrnes pasakė reikšmingą, politinę kalbą.

Min. Byrnes kalbos pradžioje pareiškė sutinkant su Stalino tvirtinimu, kad šiuo momentu pasauliui negresia karas. Tačiau turi būti padėtas taškas abipusiems kaltinimams ir įtarinėjimams ir turi būti rastas realus bendradarbiavimo kelias. Mes visi nenorime karo, tad neturime sėti III karo sėklos.

Toliau Byrnes griežtai pasisakė prieš tas paskalas, pasak kurių JAV mananti atominę bombą panaudoti prieš Sovietų S-gą.

Kalbėdamas apie dabartinę JAV užsienio politiką, Byrnes dar kartą užakcentavo, kad baigėsi JAV izoliacinės politikos laikai ir jai yra artimi Europos reikalai. JAV ir šiandien savo užsienio politikos pagrindas deda Atlanto Chartos nuostatus. JAV dabartinę politiką remia abi partijos ir absoliutė JAV gyventojų dauguma.

Toliau Byrnes plačiau išdėstė JAV politiką Vokietijos atžvilgiu. JAV sieks, kad Vokietija būtų nuginkluota ir demilitaruota ir kad bent 40 metų būtų kontroliuojama jos pramonė.

TRUMANAS PRITARIA MIN. BYRNES

New Yorkas, X. 4. Šiandien suteiktame spaudos atstovams pasikalbėjime prezidentas Trumanas pareiškė, kad jis visai min. Byrnes kalbai pritaria. Toliau prezidentas pasakė, kad jis nemano susitikti su Stalinu ir Atlee. Daugiau ką nors pasakyti apie JAV užsienio politiką, prezidentas atsisakė.

JAV VIETA PASAULIO TAIKOJ

Londonas, X. 4. Šiandieninė Londono spauda plačiai komentuoja vakarykščią min. Byrnes kalbą.

Daily Telegraph reiškia pasitenkinimą, kad JAV kiekviena proga pabrėžia atsiskaitos nuo izoliacinės politikos.

Yorkshir Post tvirtino, kad min. Byrnes palietė gyvybi-

nus taikos nedalomumo pagrindus ir pareiškia, kad pasaulio taikoj JAV turi užimti jai priklausančią vietą.

The Times daugiau komentuoja tą min. Byrnes kalbos vietą, kurioje buvo paliesti Vokietijos reikalai. Savo išvadoj laikraštis pareiškia, kad visiems yra žinoma, jog Vokietijos fabrikai pilnu tempu gamina ginklus ir karo medžiagą ir jau būtų laikas jiems pereiti prie civilinės gamybos.

Komunistinis Daily Worker tvirtina, kad min. Byrnes kalba buvusi labai karinga ir pareiškia, kad anglosaksų politika su Rytais yra nedemokratiška.

MILITARINIAI PASIRUOŠIMAI

MILITARINIAI PASIRUOŠIMAI TURKIJOS PASIENY

Roma, X. 4. Ankaros laikraščiai rašo, kad Kaukazo-Turkijos pasienyje sovietai paskubomis daro fortifikacijas. Visiems pasienio gyventojams sovietai įsakė išsikraustyti į krašto gilumą. Pasienyje nuolatos skraido sovietų žvalgybiniai lėktuvai.

Pranešimu iš Ankaros, amerikiečių 28.000 tonų lėktuvnešis Rowdolt šiandien įplaukė į Turkijos uostą Ismir, kuris yra prie Dardanelų vartų.

Prasidėjo zaidynės sasiauriais

POSĖDŽIAUS 36 VAL. BE PERTRAUKOS

Paryžius, X. 4. Vakara 4 didž. valst. užs. reik. min. nutarė, kad Taikos Konf. plenumo 3 dienų posėdžiai būtų skirti Italijos taikos sutarčiai apsvastyti, o po vieną dieną — taikos sutarties su kiekviena kita buv. priešų valstybe. Kalbėtojų skaičius ir laikas yra labai suvaržyti.

Pirmas plenumo posėdis įvyks ateinantį sekmadienį.

Kad baigtų laiką savo darbą, komisijos turės be pertraukos posėdžiauti 36 valandas.

Italijos teritorinė komisijai praėjusią naktį buvo pravesti 57 balsavimai ir visus kartus buvo nubalsuotas slāvų

„AR NORĖTUM, KAD TRUMANAS APLEISTŲ EUROPA?“

Roma, X. 4. Buv. Fiumės atst. Italijos parlamente prieš Mussolinio laikus Osioinak, kuris šiuo metu gyvena JAV, paskelbė atvirą laišką buv. JAV prekybos min. Wallace. Jame jis tarp kitko rašo:

Jei pasaulis paskutiniiais laikais tapo ne geresnis, bet blogesnis, yra kaltos JAV, ir tikrai dėl savo neryžtingumo. Jos šiandien nori atitaisyti tą klaidingą politiką. Ar Tamsta, pone Wallace, grynai dėl rinkiminių siekimų norėtumėi, kad Trumanas apleistų Europą? Kas gi ją tada beišgelbėtų iš jos nevilties?

MILITARINIAI PASIRUOŠIMAI

NAUJI

SUKILIMAI PERSIJOJ

Londonas, X. 5. Įvairių teleg. agent. korespondentų pranešimais iš Teherano, įvairiose Persijos provincijose prasidėjo nauji sukilimai prieš vyriausybę.

MOLOTOVAS VĖL IŠSKRIDO

Paryžius, X. 4. Vakara Molotovas, po ilgesnio pasikalbėjimo su min. Byrnes, išskrido į Maskvą. Manoma, kad jis grįš ateinančios savaitės bėgyje.

blokas. 14 balsų prieš 6 buvo priimtas prancūzų projektas dėl Triesto statuto. Buvo svarstomi tik antraeiliai klausimai, kaip pav. Triesto vėliavos klausimas ir t.t. Šiuo klausimu 4 did. nutarė padaryti nutarimą pasitarę su Italija ir Jugoslavija.

Bulgarijos karo komisijai sovietų atst. griežtai pasipriešino į taikos sutartį įnešimui klauzulės dėl Bulgarijos apsiginklavimo ir atsisakė pasirašyti posėdžio protokolą.

ANSA Paryžiaus korespondentas rašo, kad Triesto klausimas Paryžiuje jau tapęs antraeilu klausimu, nes anglosaksai pradėjo su Rusija dideles žaidynes sasiauriais. Tačiau Triesto klausimo neišspręs nei Konf. plenumas ir

Reorganizuota D. Britanijos vyriausybė

Londonas, X. 5. Ši rytą paskelbtas platus D. Britanijos vyriausybės pertvarkymas. Pakeisti kelių ministerijų, tarp jų karo, karo aviacijos, civilinės aviacijos, laivyno ir kt. ministrai. Keli valstybės sekretoriai paskirti ministrais, tarp jų Mc Neal, Noel Baker ir kt.

Taip pat paskelbta Baltoji Knyga, kurioje skelbiamas įsteigimas Valstybės Gynimo Komisijos. Ši komisija praėjusio karo metu buvo įsteigta W. Churchillio, tačiau pirmą kartą britų istorijoje tokia komisija įsteigiama taikos metu. Baltoje Knygoje toliau pažymima, kad praėjęs karas britų imperijai užklupo nepasiruošusią, neturintį centrinės gynimo organizacijos.

Pagal įstatymą, Valst. Gynimo Komisijos pirmininku yra min. pirmininkas, o jo pavaduotoju — valstybės gynimo ministras. Steigiama nauja valstybės gynimo ministerija, kuri vadovaus visoms trimis (oro, laivyno ir sausumos) ministerijoms.

ARKIVYSKUPĄ GALI NUBAUSTI MIRTIMI

Roma, X. 4. Jau penktą dieną Belgrade vyksta Jugoslavijos Primo Zagrebo arkivyskui buvo leista pasakyti

Šiandien, pagaliau, arkivyskupi buvo leista pasakyti gynimosi kalbą, kuriai pasakyti jam vis nebuvo suteikiamas leidimas.

Savo kalboj arkiv. Stepinac gynė tikrai Katalikų Bažnyčią, visai neatsakydamas į jam asmeniniai metamus kaltinimus. Kaip komunizmas kovoja dėl materializmo teorijos, taip mes kovosime dėl krikščionybės, kalbėjo arkivyskupas. Jugoslavijoje krikščionybė norima sunaikinti, pasakė arkiv. ir jo žodžius nutraukė nedraugingi minios staugimai. Aš papildžiau klaidas, tačiau nenusikaltau. Ustačivysiausybė Jugoslavijoje buvo legali, todėl ją rėmiau, pareiškė arkiv. Toliau arkiv. patvirtino, kad Jugoslavijoje ir dabar yra persekiojama Katalikų Bažnyčia ir nei dieną, nei naktį nėra vienas Jugoslavijos vyskupas nėra tikras dėl savo gyvybės. Jis kalbėjo 38 minutes.

Teismo koridoriuose kursuoja nuomonės, kad arkivyskupas Stepinac būsiąs nubautas vyriausia bausme — mirtimi, arba, geriausiu atsitikimu, 20—30 metų sunkaus kalinimo.

SLAPTAI GINKLUOJASI

Roma, X. 4. Amerikiečių slaptosios tarnybos Italijoje kardininkai tiria slaptą Bulgarijos apsiginklavimą.

po to vėl susirinks jo svarstyti 4 didž. ministrai, kurie vėl pradėjo tartis, lyg niekas prieš tai nebūtų apie tai kalbėjęs. Gi vieningumo nebus pasiektas, kol TSRS viskam uždės savo veto.

Ged. Galvanauskas

TARP TRIESTO IR DARDANELU

Triestas.

Ellė kalbėtojų dar neseniai norėjo įtikinti pasaulį, kad naujas karas negresia. Per tas dienas įvykiai, vieni kitus pralenkdami, kalba kitaip. Jų prasmė visai nesiderina su kilniais pareiškimais, kurie greitai nublanko, nes pasaulis jais netiki.

JAV įteikia griežtą notą Jugoslavijai, kuri kaltinama darius provokacinius veiksmus, užpildinėjusi amerikiečių karių ir kėlus samyšius Venecijoje Julijoje. Toji nota lydimas karo laivyno eskadros, kuri Viduržemėje paliks ilgesnį laiką. Britų tryliktosios armijos vadas gen. Harding, turįs buveinę Trieste, paskirtas Viduržemio jūroje esančių anglosaksų karo pajėgų viršininku. Šie įvykiai lyg patvirtina buvimą anglosaksų slapto susitarimo, kuris kai kurių šaltinių buvo anksčiau pasakelbtas.

Triesto klausimas Taikos konferencijoje visai išsilo. Pakomisės darbai baigti, bet pagrindiniai klausimai nepasiekta jokio susitarimo. Triesto gubernatoriaus teisių, ūkio, laisvo uosto klausimai sukėlė audrą. Jugoslavija atsisako daryti geležinkelio tarifo nuolaidas tranzitu vežamoms prekėms. Bet ji kartu siekia laisvą miestą įjungti į uostą. Anglosaksai apie šias užmačias nenori girdėti. Jie siekia įgyvendinti 1923 metais Romoje sudarytą „Adrijos tarifų“ sutartį, kurią pasirašė Italija, Jugoslavija, Austrija ir Vengrija.

Italijos klausimams politinė komisija 12 balsų prieš 5 nutarė Venecijoje Julijoje pripažinti vadinamą „prancūzų sieną“. Jugoslavijos atstovas Kardelj iškilmingai protestuoja, nurodydamas, kad tokios sutarties šį valstybę negalės pasirašyti. Neabejotina, kad Belgradas atsidėjęs klausė Maskvos nurodymų. Taikos konferencija baigiasi. Dageilis klausimu liko neišspręsta, nes nuolat trukdė Maskva ir jos palyda. Po Stalino pareiškimo geros valios painiama klausimams išspręsti rodoma ne daugiau.

Neramumai Graikijoje

Graikų tauta pasisakė už monarchiją. Mažumoje pasilikusieji, susiskaldę į daugybę partijų, protestuoja dėl balsavimo suklasztojimo. Pradedant liberalais, socialistais, baigiant komunistais, visi nepatenkinti dėl monarchijos atgaivinimo. Prieš pat atvykimą karaliaus Jurgio II, kuris gyveno Londone, Foreign Office pareiškė, kad Graikijoje prasideda „Nuosaikūs pilietinis karas“. Jis siaučia apie Olimpą, šlaures Tesalijoje, o ypač amžinų gintų krašte — Makedonijoje. Gintės dėl Makedonijos nepa-

baigtas. Jo nepajėgė išspręsti 21 valstybės konferencija Paryžiuje. Tą ginčą bando spręsti graikų komunistai, kurie, britų informacijos šaltinių žiniomis, aprūpinami ginklais iš Bulgarijos, ypač Jugoslavijos ir jos palydovo Albanijos. Krašto opozicija traukiasi į kalnuotą makedonišką pasienį, o užsienis pagal seną strategijos desnį smogia silpniausios vietos.

Ko siekia komunistai?

Jie paskelbė šiuos reikalavimus: jie nori apimti visas kairiąsias partijas imtinai E. A. M., britų kariuomenė turi pasitraukti, turi būti suteikta plati amnestija, net gyvenantiems svetur, kariuomenė pertvarkoma. Visa tai yra tik priemonės, nes pagrindinis tikslas yra Graikijoje įkurti tarybinę respubliką. Tuo atveju Maskva atsidurtų Viduržemio jūros rytinėje dalyje.

Graikijos karaliai įvykus į Atėnus, britų kariuomenė tą miestą apleidžia, bet visai nesiruošia iš krašto išsikeldinti. Graikijos geopolitinė padėtis yra per daug svarbi, kad britai čia leistų žaisti nežinomos jėgos. JTO Saugumo taryba, dar kartą apsvačiusi britų kariuomenės buvimą Graikijoje grėsmę tarptautinei taikai, nutarė, kad tokios grėsmės nėra. Ukraina pasitarnavo britams, nes jie ten pasiliks tol, kol graikai patys vieni galės apginti savo suverenumą.

Sugrįžęs monarchas neturi progos pasidžiaugti sostu. Jo tvirtumas pareis ne vien vidaus politikos ir partijų žaidimo, bet ypač tarptautinių įvykių raidos, kurios centre gali atsidurti naujoji monarchija.

Amžina kova dėl Dardanelų

Rusija ištisus amžius kovoją dėl laisvo išėjimo pro Dardanelus. Dabartiniu metu, kai Tarybų Sąjunga dedasi pasauline galybe, tas klausimas vėl iškyla visu aštrumu. Ji deda visas pastangas tiesiog ir aplinkiniais keliais priveržti pro Dardanelus ir atsidurti sau vartus į Viduržemio jūrą. Anglosaksai nenori pajudėti iš sasiaurio, nes tai reikštų palaidoti jų imperiją. Maskva, įsitvirtinusi sasiauryje, įsigiestų valdyti Suecą ir būti viešpačiu britų santykių su jų aruodu — Indija.

Po pirmosios tarybinės notos Turkijai atrodė, kad Maskva ieškos kitų būdų šiam klausimui išspręsti. Štai rugsėjo 24 d. Tarybų Sąjunga pasiunčia Turkijai naują notą, kuri mažai kuo skiriasi nuo pirmosios. Pirmosios notos penktojoje salygoje aiškiai pasisakoma: Turkija ir Tarybų Sąjunga organizuoja sasiaurio apsaugą. Kitais žodžiais: Turkija turi būti tarybinis

palydovas ir Maskvos kontroliuojama.

JAV nurodo, kad jų asakymas būsiąs toks pat, kaip ir rugpjūčio 19 d. Ankara ne kitaip pasielgs. Anglosaksas sparnas remiasi Montreux ir Potsdamo susitarimais. Turkija, šiandien atsidūrusi Londono globoje, eina tuo pačiu keliu. Demokratinis pasaulis sutelkia jėgas, kad atlaikytų spaudimą šiame lemiamame taške.

Siame žaidime nemaža reikšmės turi „psichologinės“ aplinkybės. Stalinas kalba apie taiką, o Maskva taiko į jautriausią tašką. Čia tiesiog paliečiama D. Britanija — Suecas, Gibraltaras, bet ne Panama. Anglosaksai neabejotinai turi santarvę, todėl vargu pavyks juos išskirti. JAV pirminis pareiškimas šiuo reikalu leidžia suprasti, kad Anglija nebus palikta vieniša. Gali būti įvairių manevrų, be ir po Stalino kalbos vargu ar pavyks ką nors išspausti. Vašingtonas ir Londonas sutartinai atsakė oficialiomis lūpomis: užtenka skambių žodžių. Ieškokime faktų, kurie yaldliežuvavimą pateisintų.

Dabartinių metų pasaulis gyvena keisto laukimo būseną. Dabar par daug plačiai kalbama apie karą. Tai lyg sakyti, kad pasaulis juo tik bauginamas. Kai žaidžiama ugnimi — Dardanelų, Graikijos, Triesto, Dunojaus sričių, Vokietijos, Toliųjų ir Artimųjų Rytų klausimais, valstybių vyrų tariami žodžiai nebus karo vis dėlto skamba labai neįtikinamai.

Nepatenkinti sprendimu

Muenchenas, X. 3. Bavarijos kompartija savo susirinkime išreiškė pasipiktinimą Nuernbergo teismo sprendimu ir padarė nutarimą reikalauti, kad trys išteisintieji būtų areštuoti vokiečių policijos ir atiduoti vokiečių liaudies teismui.

Ateina žinios, kad Leipzigo SED suruošė demonstracijas, kurių metu buvo reikalaujama trims išteisintiems suruošti liaudies teisma.

Trys Nuernbergo išteisintieji karo nusikaltėliai kol kas dar yra Nuernbergo kalėjime, tačiau artimu laiku jie bus paleisti laisvėn.

PANAIKINS REICHSMARKE?

New Yorkas, X. 3. JAV paruošė planą Vokietijos mokamajai priemonėi sutvarkyti. Pagal jį nurašomos visos valstybinės skolos, nuvertinamos privačios skolos ir bankų indėliai, o dabar kursuojanti markė pakeičiama kitu piniginiu vienetu.

LORDAS BEVERIDGE APIE TREMTINIUS

Lordas Beveridge — Tremtiniais Ginti Komiteto pirmininkas — laiške „Times“ redakcijai pareiškė, kad pabėgėliams iš despotiškai valdomų kraštų azilio teisės suteikimas yra pati senoji ir pati kilnioji tradicija D. Britanijoje. Komiteto adresas: 5, Victoria Street, London S.W.1.

ARABU PLANAS

Londonas, X. 4. Pagal dabar paskelbtą arabų planą, nuo 1948 m. Palestina pertvarkoma į arabų valstybę iš 10 vyriausybės narių, 7 būtų arabai ir 3 žydai. Parlamentas taip pat turėtų tą pačią proporciją. Valstybinė kalba būtų arabų, kuri būtų privaloma visose Palestinos mokyklose. Tačiau žydų apgyvendintose Palestinos srityse, kaip antroji kalba, galėtų būti hebrajų kalba.

Išteigus valstybę, nuo tos dienos nustotų veikles britų mandatas Palestina ir su D. Britanija būtų sudaryta nuolatinė sutartis. Imigracija į Palestiną turėtų sustoti kol nebūtų priimtas naujas imigracijos įstatymas.

PASIKALBĖJIMAS SU ARKIVYSK. JALBRZYKOWSKIU

H. Forster Anderson įspūdžiuose iš Lenkijos aprašo pasimatymą su arkivyskupu R. Jalbrzykowskiu, kuris šiuo metu gyvena Balstogėje. „Ar jūs ekselencija ir toliau esate Vilniaus arkivyskupas?“ „Taip.“ „Ar galite tą miestą laikyti?“ „Ne.“ „Ar kurie nors kunigai laiko ten mišias?“ „Taip.“ „Kas yra su Aušros Vartų Dievo Mo-

tinios paveikslu?“ — „Tebėra Vilniuje nepaliestas. Dievo Motina sergi miestą.“ — Netikėtai pakilo sakydamas: „Lenkijoje yra priežodis — svečias į namus, Dievas į namus. Turiu kuo nors jus pavaišinti.“ Išėjo iš kambario ir netrukus grįžo su buteliu naminio vyno. (A)

VĖL NAUJAS STREIKAS

New Yorkas, X. 3. Šiandien JAV Atlanto ir Ramiojo vandenyno krantų uostuose laisvus apleido 25.000 jūreivių, kurie pradėjo naują streiką. Ryšys su tuo streiku labai nukentės gaminių tiekimas iš JAV Europai.

„KOMUNIZMAS VEIKIA“

Amerikoje pasirodė brošiūra „Komunizmas veikia“. Brošiūroje teigiama, kad 1970 metais TSRS turės 32 milijonus karių, vadinasi, tiek pat, kiek kartu paėmus Amerika, Italija, Prancūzija, Vokietija ir D. Britanija. Dabartinė Tarybų Sąjungos galybė neprilygsta Amerikos pajėgumui, bet yra didelė. Šeši kongreso nariai, sugrįžę iš kelionės po okupacinę zoną Ramiajame vandenyne pareikalavo, kad būtų „užkirstas kelias naujam Pearl Harbourui Korėjoje ir Aliaskoje.“ (A)

Kiekvieną rytą visais slėniais į Nikitschą leidžiasi būreliai vos bepaeinančių žmonių. Kitas eina lazda pasiramčiuodamas, kiti po du susikabinę, o dar kai kuriuos iš abiejų pusių veda po pažastimis suėmę. Vis tai apkasų kasėjai ligoniniai, kurie jaučiasi per daug serga, kad galėtų dirbti, ir eina į Nikitschą pas daktarą. Suliesę į apiplyšę, kojas dažnai skurdurais ar maišo gabalu apsvynioję, nes avalynė apkasų purve jau seniai suplyšo, ir niekas čia jos netaiso ir kitos neduoda. Verskis kaip išmanai, kombinuok, o jei nieko negali sukombinuoti, eik basas, nors jau gruodžio mėnuo ir rudens liūtis pakeičia šlapdrības su sniegu, o rytais kartais net iki kelių laipsnių pašala.

Ambulatorija ir ligoninė įrengta kroatų ūkininko namelyje. Namelis dviejų kambarių ir virtuvės. Virtuvėje perrišimo punktas, viename kambaryje priiminėja daktaras, o kitame pastatytos penkios dviem aukštais lovos silpnėris ligoniams. Taigi, vietų ligoniams tik dešimt, o šiai ligoninei priklauso net 2.000 apkasų kasėjų, kurie dirba Lietuvoje, o miega visokiųse palėpėse ar ūkininkų daržinaitėse šaltyje. Čia bendras vokiečių nusistatymas, kad sirgti niekas neturi teisės ir kad nėra reikalo visokiais sanitariniais įrengimais sukelti žmonių mintis, kad iš viso sirgti yra galima.

Ambulatorijos daktaras naciais, rudoje uniformoje ir su kreivu kryžiumi ant rankavės. Vyras stambus, raudono veido ir brutalistiškų bruožų. Jam asistuoja ne mažiau žiaurios išvaizdos puskarininkis felčeris. Daktaras priiminėja tik du kartus per savaitę — antradieniais ir pirmadieniais priešpie. Bet dažniausiai jo nėra ištisą savaitę, ir tuomet visus apžiūri felčeris. Net ne apžiūri, bet tik pasižiūri į pacientą, kuris dažniausiai vokiškai nemoka nė vieno žodžio, įbruka į delną miltelį ir išstumia pro duris. Knygoje pažymi, kad dirbti gali. Jeigu jau kuris visai ant kojų nesi-laiko ir kiekvienam matyti, kad žmogus jau su anuo pasauliu kalbasi, tokiam parašo, kad reikalingas poros dienų poilsio. Vadinas, gali pora dienų pagulėti kur nors šaltyje ant šiaudų tvarto palėpėje. Į ligoninę tik tokius paguldo, kuriuos nešė atneša, kurie jau be sąmonės klie-di arba kur nors prie darbų yra smarkiai susižeidę. Klientų kiekvieną kartą prie ambulatorijos susirenka iki trijų šimtų žmonių. Visi stovi būriu gatvėje ir laukia, kada sanitaras pašauks pagal kolonos numerį ir eilės sąrašą. Felčeris su tuo skaičiumi apsidirba per tris valandas. Dalį priima, o likusiems pasako ateiti kitą kartą. Ne geriau elgėsi ir pats dakta-

KAI DANTIS PER DANTI TRAUKIA

(Iš rinkinio „Vergų kolonos“)

ras, kai kartais ambulatorijoje pasimaišydavo.

Tap stovint kelių šimtų ligonių miniai, vieną antradienį pro šalį su savo adjutantu de Bortuli žygiuoja pats abšnito fiureris Faderle. Jo ne tik uniforma ruda, bet ir plaukai ir antakiai.

— Koks čia subuvimas? Ligoniai? — tuoj griebia vieną už atlapo ir klausia: — Kuo sergi?

— Hier, hier, — rodo vokiškai nemokąs lenkas į pilvą ir krūtinę.

— Tu, šunie, per gerai valgyti gauni ir per mažai dirbi, todėl nevirškina, — rėkia Faderle ir vožia ligoniui antausį. De Bortuli pradeda šveisti su steku kitus ligonius. Beveik visas būrys pasileidžia, kur kas gali. Po valandėlės ties ligonine tuščia, tik pačiame pasienyje ant žemės liko sėdėti keli, kurie jau pa-eiti nebegali. Faderle ir de Bortuli kvatoja visa gerkle.

— Aš jums parodysiu, simulantai! — grumuoja Faderle kumsčiu ir abu nueina savo keliais.

Įvykis pasiekia visas kolonas ir per sekančias ligonių priėmimo dienas klientų ties ambulatorija jau mažiau teprisirenka. Bet gydytojas, matyt, yra gavęs naujas instrukcijas ir pakeičia ligonių apžiūrėjimo ir gydymo taktiką.

— Jurgis Vaitkevičius! — šaukia sanitaras prie durų pagal sąrašą lietuvių iš 18 kolonos.

Vaitkevičius smunka pro duris į ambulatoriją pas daktarą.

— Koją susimušiau prie darbo, visa ištino, — paraitoja Jurgis kelnų kišką ir rodo pamėlinavusį ištinusį keli.

— Aha? Sėsk! — sodina Jurgį daktaras ant suolo.

Jurgis atsisėda, o daktaras pasiima nuo stalo kažkokias reples ir atsigrižęs į jį sako:

— Išsižiok!

Tik spėjo išsižiūti, daktaras sugriebė replėmis vieną dantį, pasuko, ir Jurgis pašokęs

spruko rėkdamas lauk, lyg apipliktas.

Kiti ligoniniai klausinėja, kas atsitiko, bet Jurgis už burnos susiėmęs, tik spiaudo kraujais ir kuria šlubčiuodamas, kiek įkabindamas atgal į koloną.

— Visos ligos nuo dantų, — aiškino rudis daktaras ir lupō tą dieną visiems savo pacientams dantis.

Pilvą skauda, traukia dantį. Galvą skauda, traukia dantį. Votis kur nors iškilusi pūliuoja, traukia dantį. 38 laipsniai temperatūros, vis tiek traukia dantį.

— Viskas nuo dantų — ir blogas virškinimas, ir sutrikimai, ir votys, ir karščiavimas, — aiškino daktaras.

Kokiems dvidešimt tą dieną po dantį išlupo, o kai kiti gatvėje laukę ligonys tai sužinojo ir įsitikino, kad niekam išimtis nedaroma, patys išsivaikščiojo ir pas daktarą nebėjo.

— Trauk velniai tą daktarą, kaip nors prasimuliuosiu, gal ir taip pasveiksiu, jei giltinė negriebs.

Taip galvojo visi ir beveik niekas pas daktarą nebėjo. Šiaip taip susitarę su kolonos vyresniaisiais, slapstėsi tvartų palėpių visokiųse užlاندose, kitas karščiojo, kitas net kliedėjo, bet pas daktarą nėjo. Draugai atnešdavo valgyti, atnešdavo gerti ir rūpindavosi kuo galėjo. Pas daktarą tik tuomet nešė, kai žmogus jau su anuo pasauliu kalbėjosi. Būtų ir tuomet nenešė, bet kolonų vyresnieji liepdavo, bijojo, kad kuriam mirus, jiems patiems nereiktų atsakyti. Be reikalo baiminosi. Kai keli mirė tvarto palėpėje, niekas nė nepasiteiravo, kas jie tokie buvo ir iš kur. Užkasė kaip šunis prie kelio po akacijomis, ir baigta.

Jurgis Vaitkevičius gavo kraujo užkrėtimą. Pergalėjęs baime, nuėjo į ambulatoriją. Gerai, kad daktaro nebuvo, tas būtų dar vieną sveiką dantį ištraukęs. Rado tik felčerį. Įleido injekciją, kitą

dieną dar liepė ateiti injekcijos įleisti, ir viskas baigėsi gerai. Be kažin ar viskas, taip gerai baigėsi tiems visiems kitiems, kuriems irgi sveikus dantis nedežinfekuotu įrankiu traukė? Statistikos niekas nevedė, o jei kas ir mirė, tai niekas nesiteiravo, nuo ko. Toks klausimas neturėjo jokios prasmės ir nieko pakeisti negalėjo.

Artinosi Kalėdos. Pasklido gandas, kad daktaro, dantų traukiko jau dvi savaitės kaip nėra, kad jis nebegriš ir kad atvykęs naujas gydytojas, dar jaunas, rodos, ne rudis, ir, girdi, gana žmoniškas. Kai kuriuos ligonius net išrengęs apžiūrinėjas.

Palengva, pamažu, bet ligonių skaičius prie ambulatorijos vėl pradėjo didėti. Ir tikrai, naujasis daktaras daug ką nuo darbo po kelias dienas atleisdavo, į ligoninę gul-dė, ir net buvęs nusistatęs ligoninę padidinti kaimyninio kroatų ūkininko namo sąskaiton. Stačiai tikėti niekas nenorėjo. Stebuklas, ir gana.

Ir tikrai stebuklas įvyko prieš pat Kalėdas. Prie ambulatorijos buvo susirinkę vėl apie tris šimtus ligonių ir laukė savo eilės. Bet vietoje daktaro jiems buvo lemta šį kartą vėl susidurti su Faderle ir de Bortuli. Nukrito jie kaip sniegas ant galvos niekam nepastebėjus. Matyt, atėjo ne Nikitscho gatvė, bet galukiemiais ir išniro tiesiai iš kiemo, kuris priklausė ambulatorijai. Abu rankose turėjo po šikšninį bizūną.

— A . . . a . . . a . . . Simulantai! — akis išplėtęs prašovė Faderle. — Pamiršote, kad čia esate apkasams kasti, bet ne sirgti?! Patikrinsime! — ir Faderle su de Bortuli pradėjo pliekti bizūnais į kairę ir į dešinę, nežiūrėdami, kam klius. Kilo didžiausia panika, lyg ligonių buryje būtų sprogusi oro torpeda. Kiekvienas metėsi kuo greičiausiai pasprukti. Priešakiniai atsimušė kaktomis į užpakalinius, kai kas pargriuvo, kai kas užsikabinę už tų ir vėl griūdami, sudarė žmonių kupetas, o viršum jų švilpė bizūnai ir griaudė Faderle balsas:

— Prie darbo, šunes! Prie darbo! — Kiekvieną žodį lydėjo bizūno kirčiai.

Po kelių minučių gatvė buvo tuščia. Kažkur dingo ir tie, kuriuos draugai iš ryto buvo nešė atnešę, nes dėl ligos negalėjo paeiti. Tuščioje gatvėje paliko Faderle su de Bortuli vieni.

Į gatvę išėjo naujasis gydytojas ir pasisveikino pakėlęs ranką. Jo jaunas veidas atrodė pabylškęs, bet stovėjo jis ramiai, lyg laukdamas įsakymų. Buvęs mėsininkas, o dabar aukštas partijos dignitorius ir apkasų kasimo ruožo aukščiausias viršininkas, priėjo prie jo, palietė bizūno ko-

(Nukelta į 5 psl.)

Alė Rūta

BE NAMU

Sukaukia muzika išalkusiais vilkais,
o dainos plaukia gedulu, kančia —
Šermukšnių kekės rudens aistra pradėjo kaist,
ir krito lapų auksas ten — Ne čia —
Ir klaidžioju vėle, ir kūną — ilgesį — veduos.
Nė vieno iš anų, nė vieno svetimuos veiduos.

Drebėdama išvaikščioju aš vasaros kaitras.
Nuslysta saulė veidmainė, šalta —
Nei man upelio pro lankas vingiuojant atrast,
nei vasara nei saulė čia ne ta —
Kaip ta žolė: išrovė ir sudžius . . .
Nuskrenda mano rauda pro nebylius medžius.

ANOJ PUSĖJ EZERO

Apie Amerikos literatūrinės įdomybės.

Pagal Malrau paleistą šukį, pasaulis pradeda gyventi atlantinės kultūros laikotarpi. Iš centrinės Europos kultūrinis židinys susimeta į Atlanto vandenyno krantus. Dangoraižiai, krantomioji guma, Holli-vudas ir pastaraisiais dešimt-mečiais Amerikos literatūra kreipia į save pasaulio dė-mesį.

Lengva panašiai filosofuoti, kuomet senoji geroji Europa taip nubiednėjo ir sėdi močiutės Unros sterblėje.

Kaip ten bebūtų, tačiau įdo-mu pasekti dėdės Samo kul-tūrinius laimėjimus, kurie mums buvo per tiek metų už-traukti raudonąja ir rudąja uždanga.

Susimildami tik ne apie karą.

Amerikos leidėjai, teatrų di-rektoriai ir filmų režisieriai aiškiai nenumato, ko dabar-tinis žmogus iš jų reikalauja. Jie tikrai žino, ko skaitytojas ir žiūrovas nepageidauja, bū-tent, karinių romanų. Publika per eilę metų buvo tiek prisotinta apkasų, bombų ir para-ko, kad dabar trokšta šventos ramybės, nervų atpalaidavi-mo. Tikslai diktatūrinės pro-pagandos gamyklos pumpuoja sviedinį tol, kol jis sprogs. Laisvas žmogus nenormaliais karų metais nejuokiamis prisigazavęs oficialios patriotikos, stengiasi po karo išsivėdinti.

Gal todėl nenuostabu, kad 1945 metais Amerikoje di-džiausio pasisekimo turėjo trys romanai: *The Folded Leaf* (Susuktas lapas) Wil-liam Maxwellio, *The Way-farers* (Kelautojai) Dan Wi-ckenden'o ir *Apartmen in Athens* (Nuošalūs žmonės Atėnuose) Glenway Wescott'o. Pirmieji du romanai vaizduo-ja ramų, nesudėtingą, švelnų amerikietinės kasdienybės gy-venimą, o pastarasis romanas patiekia graikų smulkius pa-prasto žmogaus reikaliukus vokiečių okupacijos metu, o taip pat atskleidžia keistą nacių mentalitetą.

Šių metų pradžioje mirė du vieni didžiausių Amerikos ro-manistų: Theodor Dreizeris ir Ellen Glasgow. T. Dreizeris po „Amerikietinės tragedijos“ (1925) nieko didingosio nesu-kūrė ir, mirdamas sulaukęs septyniadešimt keturių metų, paliko dviejų naujų romanų rankraščius. Tačiau kritika nenumato, kad tai bus stip-resni veikalai už „Amerikie-tinę tragediją“. Rami ir ra-finuota Ellen Glasgow savo romanuose kritiškai ir istoriškai vaizdavo gimtųjų pietinių štatų visuomenę. Jos romane *Vein of Iron* (Geležies gysla), *Barron Ground* (Barrono žemė) ir *The Sheltered Life* (Gyvenimo užtvėjos) pasiliks kaip klasikiniai veikalai Amerikos literatūroje.

Neturėdami naujų rašytojų, kurie galėtų pavaduoti minė-

tuosius, amerikiečių skaityto-jai vel „surado“ ne tik tai Do-stojevskį ir Kafka, bet ir di-džiausius mūsų laikų Ameri-kos romanistus: Henry James ir Scott Fitzgerald. Henry Ja-mes Amerikos publika „su-randa“ jau kelintą kartą: tai sunkiausiai prieinamas rašy-tojas, bet taip pat ir didžiau-sias, kokį tik Amerika kada nors turėjo. Fitzgerald, miręs 1941 metais, buvo labai iš-garsėjęs 1920–1921 metais, kaip autorius su didelėmis viltimis, ir tik po mirties jis buvo reikiamai įvertintas. Puiki romano technika, drąsi konstrukcija, platus užsimoji-mai. Norint suprasti Amerikos literatūrą, būtina perskaityti šiuos jo romanus: *The Great Gatsby* (Gatsby Didysis) *Tender is the Night* (Svelni nak-tis) ir *The Last Tycoon*.

Ir vėl išlindo E. M. Remarkas

Tik šį kartą ne Vokietijoje, bet Amerikoje. Šių metų va-sario mėn. „Vakarų fronte nieko nauja“ autoriui buvo suteikta „Book of the Month Club“ (Mėnesio knygos klubas) premija už naują *The Arch of Triumph* (Triumfo arka). Ši premija reiškia, kad autorius parduos milijoną egzemplio-rių, kai tuo tarpu Sinclair Le-wis savo paskutinio romano *Cass Timberlane* pardavė tik-tai 50.000 egzempliorių.

pasirodymo lietuvių kalba, ar Triumfo Arka pagal ameri-kiečių kritiką yra stipresnė už vidutinę minėtojo klubo premijuojamą knygą. Remar-kas ir čia pataikė pačią aktu-aliausią šių dienų temą: iš-vietintasis žmogus. Dabar vi-sa žmonija išvietinta, netekusi

savo medžiaginio ir moralinio židinio. Kartkartėmis antraei-lis rašytojas (tokiu laikomas Remarkas) gali kur kas ryš-čiau kondensuoti savo kartos dvasinę aplinką, negu didieji rašytojai. Jis fiksuoja bendrus žmonijos išgyvenimus visiems prieinama forma. Žinoma, toki subtilūs istorininkai, kaip Siendalis, Kafka, L. Tolstojus galutiniame rezultate pasilie-ka, o toki Remarkai atlieka tik savo kartos uždavinį.

Ką Remarkas (pastai Hit-lerio išvietintasis — pirmiau į Šveicariją, į Paryžių, o na-ciams užplūdus Prancūziją, į Ameriką (vaizduoja Triumfo Arkoje)?

Garsus vokiečių chirurgas Ravicas bėga nuo fiurerio į Paryžių, apsigyvena slapta viename viešbutėlyje ir pava-duoja du prancūzų gydytojus, nes patsai neturi leidimo vers-tis praktika. Be to, jis dar uždariauja tikrindamas pro-stitučių sveikatą. Jis gyvena kaip šešėlis ir netgi operuo-jami pacientai jo nemato, nes jis į operacinę salę įeina tik po to, kai ligonis užmigdomas. Nuo operacijų atliekamu lai-ku jis geria: Paryžiuje sutin-ka gestapo agentą, kuris jį persekioja ir jį čia nužudo.

Kritika prikiša Remarkui vaizdavimo priemonių mar-gumą: čia jis simbolizmo grie-biamas, čia realistas, čia persi-meta į sentimentalumą, bai-roinės refleksijas, priglavoja holivudinių nuotykių. Tačiau virš visa ko iškyla temos di-dingumas: šių dienų išvietin-tojo žmogaus istorija.

Naktinių Paryžiaus lindynių fonas, dramatinis nužudymas, nepatikima meilės istorija — visa tai bus panaudota Holli-vude, tačiau, reikia laukti, pagal šį gerą romaną bus pa-gamintas labai prastas filmas.

p. andr.

NEKENČIA, BET PIEŠIA

(Iš lietuvių dailininkų parodos Tuebingene)

— Metai, ir kur tik atsisė- siu piešti, vis akyse Hohen-zollernų pilis, — pasakoja dail. J. Mackevičius, kabinė-damas paveikslus. — Nemė-gstu vokiškos gamtos, nevirs-kina akis, todėl savo paveik-slams renkuosį, tokius regi-nius, kurie šiek tiek primena Lietuvą. Štai, šiam tilteliui perkelti į drobę turėjau va-žiuoti keliolika kilometrų nuo Hechingeno. Panašus į liet-uvišką, ar ne?

Tuo pačiu nusiskundžia ir dail. Murinas, girdi, nusibodę švabiniai vaizdai, vienodas peizažas, tad persimetęs dau-giausia į architektūrinę akva-relę: senovinis miesto bokš-tas, fontanas, senamiesčio kampelis ir atsiminimai iš Lietuvos: Palangos pajūris, žvejų burės.

Našiausias visų dalyvių J. Mackevičius, išstateds 150 alie-jinių gamtos vaizdėlių. Dailininkas ir čia nepamiršta saulėtos Capri salos, iš atsi-vežtųjų apmatų atkūrus keletą

didesnių italinių vaizdų, o taip pat ir Lietuva neišvengia jam iš atminties. Rugių gubos, lietuviškos gubos ant Neries kranto. O ir visi švabiniai vaizdėliai J. Mackevičiaus vaizduotė praėję smarkiai aplietuvinti: takelis be asfalto, namų stogas, tiltelis, medinė tvorėlė.

Ištikimasis „vitaminų“ vaiz-duotojas dail. Kulvietis ir Reutlingene suranda sau arti-mų temų: obuolių, bulvių, ūmėdžių ornamentinės grupės per šešis išstatytus paveikslus liudija nesulipnęsįją daili-ninko ranką ir reljefo suvo-kimą. Obuoliai ir grybai visur tie patys, todėl ir dail. Kul-vietio teptukas neišgyvena krizės.

Dail. Petraitis išstato akva-relę ir aliejų. Taip pat vaiz-duoja daugiausia švabijos statybines variacijas. Dail. Markulis patiekia grafikos iš Tuebingeno architektūrinių de-rinių, o savamokslis Nasvytis išstateds kelis portretinius ban-

DOVANA MAŽIESIEMS

Stp. Zobarsko ir P. Osmol-kio „Gandras ir Gandrytė“

Suaugęs skaitytojas ne be pagrindo nusiskundžia poe-zijos antplūdžiu, pasigesda-mas prozos. Mažieji, atvirkš-čiai, jau kelintu prozos lei-diniu papildė negausią savo tremties knygų lentynėlę. Štai vėl graži dovanėlė mūsų mažiesiems — „Gandras ir Gandrytė“.

Nedidelė tai, bet simpa-tiška knygelė — dviejų kū-rinys: žodžiai Stepo Zobars-ko, piešiniai Povilo Osmol-skio. Kaip ir pavadinimas sa-ko — tai pasakėlė iš paukš-čių ir gyvulių gyvenimo. Istorija prasideda tolimoje Afrikoje, prie Nylo, iš kur Gandras, išsiilgęs tėvynės, skrenda į savo gimtąjį lizdą, pakeliui turėdamas nuoty-kių. Tėviškę randa išgriau-tą, išniokotą, tačiau nenusi-mena, susitinka Gandrytę ir pradeda naują lizdą krauti.

Pasakaitės fabula papras-tutė, mažiesiems suprantama. Paprastais, bet jautriais Gandro žodžiais primena ma-žajam skaitytojui apie tėvy-nę: „Gražus Nyilas, tikra pa-sakė: Ir vis dėl to man Gan-drenų upės tūkstantį kartų gražesnės. Aš ten gimiau, pa-laukėmis vaikštinėjau, pilko-mis padangėmis skraidžiau.“ O su kokių ilgiesiu Gandras kalba apie savo gimtinę: „Nutūpsiu į lizdą, atsistosiu ant vienos kojos ir imsiu snapu kalenti... Bijau, kad širdis nesprogtų iš džiaugs-mo. Tik pagalvokit: tiek lai-ko lizde netupėta!“

Povilas Osmolskis — ne-blogas Stp. Zobarsko talki-ninkas. Aštuoni piešiniai tekste ir viršeliai puošia kny-gelę. P. Osmolskis gyvulius ir paukščius „sužmogina“: krokodilą apvelka švarku, ži-rafai uždeda arabišką kepu-raite, gandrui pariša kakla-raištį, beždžionei uždeda aki-nius ir rankogalius... Jo piešiniai, jei taip galima sa-kyti, „linksmame stiliuje“, dvelkia humoru ir gražiai pa-pildo Stp. Zobarsko tekstą.

Knygelę išleido „Atžalyno“ leidykla Weilheime. Atspau-sta dviem spalvomis kietame popieriuje.

J. Žilvinas.

dymus (pieštukas). Prie liet-uvių prisidėjo ir estų sava-mokslis akvarelistas Nurmaet, išstateds apie 100 darbų, o taip pat ir jugoslavė Wurdack.

Paroda buvo atidaryta š.m. rugsėjo 24 d. pabaltiečių kon-certo, kurį išklusė visos prancūzų zonos UNRRA va-dovybės, ponai išvietintieji as-mens ir svečiai. Koncerte ypač pasisekimo turėjo dai-lininkė Aliodija Dičūtė ir virtuoze pianistė Galina Leo-nienė-Juodakytė, kaip visuo-met, atlikusios savo uždavi-nius rimtai, kultūvuotai.

Paroda užtruks iki 15 spalio. Ji vyksta UNRRA valgyklos patalpose, Schellingstrasse'je.

p. andr.

KASDIENIS GYVENIMAS

TRUPUTIS PRAEITIS

Spaudoje ir kasdieniuose pasikėlimuose mes dažnai užkliūvame negerovių, pasitaikančių mūsų tremties gyvenime. Aptardami jas nepašyškime vieni antriems gerų patarimų, pamokymų. Kartais pasibaramė. Pamaštauja. Pasigavę patriotizmo, religijos, dorovės ar kurio kito kilnaus reikalo — papamokslaujame, moralais pasiūvaistome. Na, esti atsitikimų, jog tarpusavy ir pasikolijame — taip sau, kartais tiesiog dėl pramogos.

Sitai turėdamas galvoje noriu bent prabėgom sustoti ties, vienu kitu, mūsų gyvenimo reiškiniu, ir, jeigu galima, apčiuopti jų priežastis.

— * —

Beveik dar ranka pasiekiamas tas laikas, kada D. Reicho miestuose ir kaimuose mes dirbome su milijonais Europos darbininkų, kurie, kaip ir mes, buvo prievarta įjungti nacinės Vokietijos gamybos procesan. Sunkus darbas, menkas maistas; blogos gyvenimo ir darbo sąlygos, šiurkštus, ligi mušimo siekias viršininkų ir prižiūrėtojų vokiečių elgesys; nuolatinis uжимas, niekinimas — padarė tai, kad pagieža, nepasitenkinimas ir neapykanta; destruktyvi mintis ir abuoju — įsisisurbė į daugelio mūsų kraują ir smegenis.

Karo metu mes gyvenome laukimu. Mes laukėme visiško sužlugimo tu, kuriems dirbome. Tai buvo vergų darbas ir gyvenimas. Mes neturėjome teisių ir beteisėje padėtyje jokios ateities. Todėl mes negyvenome — mes tik vegetavome. Bet mes tikėjome išlaisvinimu. Ir tai mums, visko netekusiems, teikė jėgų ir ištvermės. Mes tikėjome teise ir tiesos grįžimu. Mes tikėjome teisingo reikalo pergale, bet svarbiausia — mes laukėme ir tikėjome, kad mums bus grąžinta tai, kas mums yra brangiausia — Tėvynė ir laisvė.

Sužlugo tie, kurie buvo pasiūvę naująją Europą — Europos tautų išnaikinimu sukurti. Mūsų padėtis pasikeitė. Žvelgdami į Vokietijos griuvėsius pradėjome kurti sugriautos savos tėvynės atstatymo planus, nes atrodė, kad netrukus grįšime į savąsias tėviškes. Bet tai neįvyko.

STOVYKLOMS BESIKURIANT

Mes laukėme radikalaus mūsų padėties pasikeitimo. Sitai įvyko. Tik ne lauktąja prasme. Vieton gimtųjų namų — mums buvo pasiūlytos apgriautos vokiškos kareivinės. Daugis mūsų, gerai pažindami vokiškųjų stovyklų bendruomeninį gyvenimą, net labai nenoromis ėjome į stovyklas. O ir eidami galvojome, kad stovyklos tėra tik

pereinamieji punktai, iš kurių būsimie vežami į namus. Tai buvo, pasirodė, iliuzija, bet ji mums teikė ūpo ir vilties.

Iš fabriku, iš miestų griuvėsių ir žaliuojančių kaimų; iš konclagerių ir kalėjimų, pėsti ir važiuoti milijonai Europos išvietintųjų žmonių keliavo pro stovyklų vartus.

Šiame tautų konglomerate buvome ir mes.

Pirmomis dienomis stovyklos, kur žmonės kalbėjo kokia tik nori Europos kalba, kur tarp dainų ir šokių skambėjo internacionaliniai keiksmai ir maldos, kada daug lėmė jėga ir akiplėšiškumas — teikė neįtikėtiną įspūdį, kėlė nerimą.

Bet kasdien vis nauji ir nauji žmonės važiuojo: iš miestų, iš kaimų, kalėjimų, konclagerių. Išvargę ir nualinti žmonės veržėsi į stovyklas, kur buvo duodama valgyti, pastogė ir saugojimo ginkluotos sargybos. Dar: stovyklų gyventojams buvo leidžiama dainuoti savas dainas, šokti tautinius šokius ir tarpusavy politikuoti. Ir šie milijonai, kurie ilgą laiką buvo užjami ir maltretuojami, pasimetė ir nežinojo, kaip tokią didelę laisvę, tokias plačias galimybes geriau išnaudoti. Tad nenuostabu, kad stovyklose pirmosiomis dienomis buvo tiek daug alaso — išlaisvinta Europa šoko ir dainas dainavo; Europa bučiavo, mušėsi ir mylėjosi. Ši stovyklų išsekusi Europa, alkana laisvės ir duonos, buvo atstumianti savo vulgarumu, bet patraukli savo paprastumu ir naivumu.

Šiame Europos jomarked stumdėmės ir mes.

Ir mes, kaip ir kiti, šokome ir dainas dainavome. Rinkome laikinius vadovaujamuosius organus, politikavome, mainikavome, pletkavome ir ką nors vaizdavome.

Tai buvo pirmosios dienos. Bet dienos bėgo kaip vanduo, kaip vanduo negrįžo, o mes vis tebesėdėjome pereinamuose lageriuose.

Italai prancūzai, olandai, belgai, čekai, danai ir kiti, kurių buvo keliariopai daugiau negu mūs — pašoko, padainavo ir į savąsias tėvynes išvažinėjo. Mes linkėjome jiems laimingos kelionės, džiaugėmės ir pavydėjome. Bet kartu mums stiprėjo viltis, kad netrukus ateiti diena, kada ir mes grįšime namo, laisvon teviškėn.

Bet... Ne. Dėl mes ne vieni. Antai dar jugoslaviai, lenkai, rumunai, ukrainiečiai, balgudžiai, latviai, estai ir daug kitų tautų žmonių visiškai nesisirengia važiuoti. Matyt, dar ir mūsų eilė neatėjo, — guodėme patys save ir vienas kitą. Tačiau, kai viena dieną Jugoslavijos vėliavoje negabus piešėjas surado vietos plautuvul ir kūjui, buvo

aišku, kad šitie nenuilstą šokėjai, šitie paprasti ir nuširdūs artojai, rengiasi į savuosius namus. Ir dalis šios bendruomenės žmonių išvažiuo. Nenoromis. Bet išvažiuo. Ir taip kasdien atsiradavo iš tūkstančių ir milijonų po keliolika šimtų žmonių, kurie ieškojo kelio į savąsias tėvynes.

O mes? Ką gi, mes juk ir gyvenome troškimu į savąją Tėvynę sugrįžti. Kitos minties ir neturėjome. Palikę savo degančius namus, svetimųjų niokojamas tėviškes ir nežinoman likiman patekusius artimuosius, negi galėjome su kita mintimi susigventi? Ne!

O kelio į gimtąją šalį nebuvo.

Reikėjo laukti. Nežinios ir netikrumo voratinkliuose susiraizgę, braidžiodami spėlojimų ir daleidimų baloje, kasdien darėmės erzlesni ir labiau nepatenkinti. Tai buvo pavojingos dienos. Ir tomis dienomis neretas iš mūsų jautėme siūbuojant žemę po savo kojomis. Buvo ir tokių, kurie nugalėjo neviltingą ir apatiškumą liūne, rezignavo. Vieni jų paliko mus, bet dar daugiau tokių pasiliko mūsų tarpe. (b. d.)

K. Alonis

Kai dantis...

Atkelta iš 3 psl.

tu baltą chalata ties krūtine ir pasakė:

— Nuo šiandien visi ligoniai pirma turės ateiti pas mane sveikatos patikrinti. Ir jei pas mane ateis bent vienas simulant, toks pasigailės, kad yra gimęs. Aš jiems pulso nečiuopinėsiu, bet pačiuopinėsiu tokiose vietose, pro kurias visos ligos išeina. Tik mano apžiūrėti galės pas tave ateiti patikrinti, ar nebūsiu pamiršęs dar kokios ligos pagydyti. Supratai?

— Supratau, pone abšnito fiureri! — atsakė jaunas daktaras ir, pakėles ranką, sušuko: Heil Hitler!

Faderle tingiai kilstelėjęs ranką, atsakė: Heil! ir apsi- grįžęs, adjutanto lydėdamas, nuėjo link savo štabo, kuris buvo įsitaisęs vengrų grafo gražioje pilyje, parke. Pačiam grafiui su visa jo šeima pilyje buvo palikti vos keli kambariai.

Kai šios žinios pasiekė kolonas, vienas linksmy plaučių prancūzas pasakė:

— Iš pradžių ponas Faderle per savo dantį tik mūsų dantis traukė, o dabar per savo dantį jau mūsų žarnas pertraukti nori. Matyt, apetitas bevalgant atsiranda.

Kiti jam pritarė galvos linktelėjimu. Ir nuo tos dienos jau ne vienas žmogus oficialiai apkasuose nesirgo ir pas daktarą nėjo, nes kelias pas jį ėjo per prieškambarį gultinė, kuriai talkinėjo Faderle.

KULTŪRINĖS NAUJIENOS

„Savoje žemėje“. Tokiu pavadinimu leidykla „Patria“ Tuebingene išleido Stepo Zbarsko rinkinių novelių rinkinį. Knyga daro malonų įspūdį, papuošta autoriaus portretu.

„Žiburių metinės. Spalio 5 d. „Žiburių“ savaitraštis švenčia savo gyvavimo metines. Šis vienas pirmųjų lietuvių laikraščių tremtyje skaitytojų yra mėgiamas dėl gausių jo iliustracijų. „Žiburius“ leidžia ir redaguoja Juozas Vitėnas.

Dar kartą „Atžalynas“. Populiarioji Kazio Binkio pjesė yra mėgstamiausia mūsų scenoje. Štai vėl ji iš naujo atkurta Ravensburgo lietuvių dramos studijoje Kauno valst. teatro aktorės A. Zdanavičiūtės—Gustaitienės režisūroje. Tai jau penktoji premjera šiame dramos kolektyve. Dekoracijos — dail. J. Bagdono.

DP laikraštis. Tuebingeno UNRRA Team 590 leidžia vokiečių kalba laikraštį tremtiniais vardu „Tuebinger DP Wochenblatt“. Šiame laikraštyje bendradarbiauja įvairių tautybių asmenys: estai, lietuviai, lenkai, ukrainiečiai, latviai, jugoslaviai. Laikraštyje jau tilpo ne vienas informacinis straipsnis apie Lietuvą, jos okupacijas ir kt.

Ruošiam paroda. Nuertingeno apskr. UNRRA metinių proga spalio 20 d. Nuertingene atidaroma meno, tautodailės ir spaudos paroda. Savo darbus išstatys visi apskirties kolonijose gyvenę dailininkai.

„Tremtinių Žinios“. Wiesbadene pradėtas leisti naujas laikraštis — „Tremtinių Žinios“. Leidžia Liet. Tremtinių Bendruomenės spaudos leidykla „Aistia“. Apie laikraštį susisipietę stiprieji mūsų žurnalistai.

Rašytojų almanachas. Po ilgų „kryžiaus kelių“ rašytojų almanachas „Metai“ atiduotas į spaustuve rinkti. Leidžia leidykla „Patria“, pastaruoju metu rodanti nemažą, aktyvumą knygų leidyboje.

Tipinių projektų konkursas. Lietuvos kaimui ir miestams atstatyti Liet. Tremtinių Inžinierių Draugija pasikelbė architektūrinį tipinių eskizinių (idėjų) projektų konkursą. Projektams pageidaujama suteikti savitą lietuviškos architektūros pobūdį. Už projektus paskirtos RM. 1750, RM. 1250 ir RM. 1000 premijos.

Sustojo „Tremtinio Žodis“. Anglų zonoje, Detmole, leistas rotatorinis savaitraštis „Tremtinio Žodis“ su dvidešimt penktuoju numeriu nutsto jo lankę savo skaitytojus.

KRONIKA

VAIKŲ ŠVENTĖ KEMPTENE

Kempenas. Amerikiečių karinė valdžia rugsėjo 29 d. su ruošė Kempeno DP vaikų dieną (Public relation day). Šioje šventėje, kuri sutraukė tūkstančius miesto ir DP stovyklų gyventojų, lietuviai vaikai gana gražiai pasirodė: sudainuota liaudies dainelių, uniformuoti skautai pravedė įdomius žaidimus, o gimnazijos mokiniai savo tautiniais šokiais patraukė visų dėmesį. Mokiniais šventėje vadovavo mokytojai Kaukuriūtė ir Klimas, taip pat talkininkavo ir muz. Armonas. Visi šventės dalyviai vaikai amerikiečiai, bet ir vokiečiai, kurių buvo daugiau kaip pusė klausytojų. Smuikininkui vargonais pritarė F. Lehrndorfer.

KEMPTENO ANSAMBLIS GASTROLĖSE

Bad Woerishofenas. Rugsėjo 27 d. Kempeno lietuvių meno ansamblis, vadovaujamas muz. Armono, Bad Woerishofeno stovykloje surengė koncertą, kurio klausėsi apie 500 įvairių tautybių klausytojų. Programą atliko vyrų ir mišrus choras, moterų sekstetas, duetas ir dainininkės Bičkienė, Daugėlienė ir Armonienė.

SĖKMINGAI VEIKIA TECHNIKOS SKYRIUS

Wiesbaden. Stovyklos technikos skyrius, vadovaujamas inž. Pacevičiaus, su savo metalo ir medžio apdirbimo dirbtuvėmis gana energingai veikia. Skyriuje dirba 12 inžinierių, iš kurių 9 lietuviai; administracijoje dirba 20 tarnautojų, o visą dirbtuvių personalą sudaro apie 280 darbininkų bei meistrų, iš kurių dauguma yra lenkai ir lietuviai. Technikos skyrius yra atlikęs apie 2000 užsakyimų. Dabar vyksta ligoninės,

auto garažo, skalbyklos ir spaustuvių statybos. Prie dirbtuvių veikia amatų mokykla, kuriai vadovauja insp. Lingys. Technikos skyriaus gamybai vadovauja inž. Pacevičius, administracijai belgas Dillie, metalo apdirbimo dirbtuvėms inž. Sotelis, medžio apdirbimo dirbtuvėms latvis Bajers, elektrotechnikos dirbtuvėms inž. Baranauskas.

VĖL NAUJAS KAPAS

Wuerzburgas. Rugsėjo 23 d. Wuerzbuge tragiškai žuvo stud. Aldona Mažeikaitė.

Tą dieną velionė ėjo į universitetą. Beinant per naują Maino tiltą (tilte nėra prasilenkimo) buvo užkliudyta ją pavijusio vokiško sunkvežimio ir per atramą nublokšta žemyn. Krisdama nuo 11 metrų aukščio ant akmens ir cemento gruzų susilaužė rankas, kojas, nugarkaulį, smarkiai susižalojo galvą ir veidą. Skubiai buvo atgabenta į liet. stovyklos ligoninę, kur dvi valandas pasikankinusi mirė.

Iškilmingos laidotuvės, kuriose dalyvavo beveik visa Wuerzburgo lietuvių stovykla, įvyko rugsėjo 25 d. Po atsisveikinimo kalbų, kurias prie kapo pasakė studentų, stovyklos komiteto, gimnazijos ir kitų įstaigų bei organizacijų atstovai, ant kapo sugulė apie trisdešimt vainikų.

Velionė palaidota Wuerzburgo miesto kapuose.

JUNGIAMOS STOVYKLOS

Detmoldas. Iš atitinkamų įstaigų gautas oficialus pranešimas, kad vykdant DP telkimo ir pergruopimo planą, Detmoldo ir Hiddeseno lietuvių kolonijos iškliamos į naują vietą — į Greveną. Iki šiol Detmoldas buvo britų zonos lietuvių centras, kuriame savo metu dirbo ir Liet. S. gos centro valdyba. Atrodo, kad dabar pirmavimas teks Seedorfo ar Greveno lietuvių stovyklai.

Alė Rūta.

Jaunuolis važiuoja atostogų, namo. Jo ilgesys ir džiaugsmas lekia greičiau už greitąjį traukinį. Deja, iš greitojo reikia išlipti ir nedidelį stotį laukti nedidelio traukinėlio, kuris siaurais bėgiais parvės į bažnytkaimį; o už bažnytkaimio — basas per pievą rasotą, namo. — Mažoji stotelė laukia jaunuolis tik mažas dvi valandas. Tačiau tos dvi valandos jam pavirsta dviem metais.

Stumdosi žmogus gyvenimo stovyklos randa tūkstančius tikslų, tačiau kankinasi ieškodamas vieno. Jis nori gyventi, o žudo ir merdi žuodamas. Jis šypsosi nekaltiausia gėle ir kaukia kraujo ištroškusių vilkų. Jis žydi ir vysta kaip dalgio nukirstos žolės. Jo ilgesys traukia jį virš žvaigždžių, ir jo sotus kūnas glaudžiasi prie žemės. Žmogus laukia traukinio, kuris jį išves Tenai. Jis laukia dešimt, dvidešimt, šimtą metų, o tas traukinys jam atrodo akimirksniu...

ŠVIETIMO VALDYBOS PRANEŠIMAS

Paskutiniu metu spaudoje gyviau keliama knygų rašymo bei jų spausdinimo priežiūros reikala. Šio reikalo svarbumas yra gana aktualus. Lietuvių tremtinių tarpe turime jaunesnių ir senesnių autorių, kurių plunksnos darbai jau gausiai pasiekia ir skaitytojus. Mes džiaugiamės kiekviena kūrybine pastanga, gimusia nelengvoje šandieninėse sąlygose, tačiau tenka apgėilti, kai šitą į visuomenę išėjusių spaudinių tam tikra dalis pasirodo nepozityvūs ir menkaverčiai. Šių dienų gyvenimas verčia dėl to rimtai susirūpinti.

Pranešame, kad prie LTB Švietimo Valdybos sudarytai Komisijai yra pavesta imtis knygų leidimo priežiūros ir koordinavimo. Užtat šia proga kviečiame visus rašytojus ir leidėjus su minėta Komisija ar jos įgaliotiniais (kurių pavardes ir adresus paskelbėme jau anksčiau) šiuo reikalu palaikyti koglaudžiausius ryšius.

SMUIKININKO IZ, VASYLIŪNO KONCERTAS

Kempenas. Išžymusis mūsų smuikininkas Izidorius Vasyliūnas rugsėjo 28 d. Kempeno šv. Lauryno bažnyčioje suruošė religinės muzikos koncertą, kuriuo žavėjosi ne tik mūsų lietuvių buvo apdovanoti.

ORO SKAUTŲ PASITARI-MAS

Kirchheimas. Spalio 6 d. Kirchheime, Fuchsen salėje, šaukiamas Nuertingeno apskr. lietuvių oro skautų pasitarimas. Pasitarime gali dalyvauti ir kiti šia sporto šaka besidomį skautai. Pradžiai 14 v.

PADĖKA

Oberlenningeno stovyklos lietuviams, sušelpusiems mus, grįžusius iš karo nelaisvės, maistu, pinigais ir pastoge, reiškiamo širdingiausią padėką.

J. Pleskūnas ir Seženis.

PRANEŠIMAS

Pranešame artimiesiems ir pažįstamiems, kad š. m. rugsėjo 23d. tragiškai žuvo mūsų mylima stud. Aldona MAŽEIKAITĖ.

Palaidota Wuerzburgo miesto kapuose.

Globėjas ir Danutė Paškevičiūtė.

PRANEŠIMAS

Liet. Raud. Kryžiaus Nuertingeno skyriaus Valdyba Nuertingene stovyklos salėje spalio 7 dieną, 20 val. šaukia paprastą visuotinį narių susirinkimą tokia darbotvarka:

1. Prezidiumo rinkimas.
2. Pranešimas apie L. R. K. skyrių atstovų suvažiavimą, įvykusį rugsėjo 26—27 d. Hanau mieste.
3. Naujų narių priėmimas.

Pradinių mokyklų ir gimnazijų moksleiviai, o taip pat ir susugusieji stinga atitinkamo turinio pasikaitymo knygų. Tad prašome, jei ką rašote, ar jau turite parašę, painformuoti apie tai Knygoms leisti Komisija, kuri darys žygių Jūsų kūriniams atspausdinti.

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad jie, leisdami vadovėlius ar kitas knygas, pasistengtų gauti Komisijos aprobatą.

Kad išvengtume spekuliacijos, neretai šandien pasireiškiančios nenormaliai aukštomis knygų kainomis, tolimesnis knygų, ypač vadovėlių, platinimas vyks per Kn. L. Komisiją arba Švietimo įgaliotinius. Stovyklų Komitetai prašomi susirūpinti, kad be Kn. L. Komisijos aprobatos jų stovyklose knygos toliau nebūtų platinamos.

Švietimo Valdybos Knygoms Leisti Komisija

4. Einamieji reikalai.

Susirinkime bus renkamas nario mokestis. Asmenis prijauniančius Raudonajam Kryžiui kviečiame dalyvauti susirinkime.

Skyriaus Valdyba.

PRANEŠIMAS

Dėl studijų „Studentų Kvartetas“ šiuo metu nekoncertuoja. Todėl prašome ligi 1947 m. sausio I d. koncertų reikalais į mus nesikreipti.

Studentų Kvartetas.

D. BRITANIJOS LIETUVIŲ UŽDAVINIAI

„Išeivių Draugas“ rugpjūčio 30 d. išdėjo straipsnį „Kongresui pasibaigus“, kuriame nagrinėjamas D. Britanijos lietuvių veikimo planas po D. Britanijos lietuvių kongreso. Nurodoma, kad svarbiausi D. Britanijos lietuvių uždaviniai yra šie: 1/koordinuoti visų lietuvių organizacijų veikimą vieningam darbui, 2/ginti Lietuvos ir lietuvių interesus D. Britanijoje ir 3/teikti pagalbą tautiečiams Europoje.

APŽVALGA

Lithuanian Newspaper. Permitted by UNRRA Team 513. Išleista 3 kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Leidžia ir redaguoja Redakcinė Kolegija. Ats. red. Alb. Valentinas. - Prenumerata 1 mėn. - RM 6.-; atskiras numeris 50 pf. Redakcija: Nürtingen (Württ.), Katharinenstr. 31/1. Administracija: Kirchheim-Teck, Kreenstr. 18. - Ein. s-ta: Apžvalga Giro-Konto Nr. 2255 in Sparkasse Kirchheim-Teck (14a). Spaudžia: A. Gottliebs & J. Oswalds Buchdr., Kirchheim-Teck.

LAUKIMAS

Jaunuolis važiuoja atostogų, namo. Jo ilgesys ir džiaugsmas lekia greičiau už greitąjį traukinį. Deja, iš greitojo reikia išlipti ir nedidelį stotį laukti nedidelio traukinėlio, kuris siaurais bėgiais parvės į bažnytkaimį; o už bažnytkaimio — basas per pievą rasotą, namo. — Mažoji stotelė laukia jaunuolis tik mažas dvi valandas. Tačiau tos dvi valandos jam pavirsta dviem metais.

Baisiuoju karo traukiniu išvežtas iš Tėvynės ir nepažįstamoj, svetimoj stoty išlaidintas stumdosi minioj žmogus, minios nekenčiamas, ujammas. Tikslai jo ilgesys ir nuilūdimas lekia greičiau už greičiausias raketas, lekia Tėvynėn. Žmogus laukia trau-